

สมองของประเทศเป็นไหน

ราชบัณฑิตสภา - กระทรวงการอุดมศึกษาฯ - มหาวิทยาลัย

จะทำได้อย่างไร

โดย

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์

บทความประกอบการปาฐกถาในการประชุมของราชบัณฑิตยสภา

๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

ประเทศต้องมีสมอง
ถ้าเข้าใจหน้าที่ของสมอง
สามารถสร้างได้

๑.

วิกฤตอารยธรรม (Civilization Crisis)

อารยธรรมของโลกปัจจุบัน มีอายุประมาณ ๕๐๐ ปี

นับตั้งแต่ชาวยุโรปได้ค้นพบการสร้างความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และได้นำความรู้ใหม่ไปประยุกต์ใช้เป็นเทคโนโลยีอันมีอำนาจมาก นำไปสู่การผลิตขนาดใหญ่ เข้ายุคอุตสาหกรรม และการสร้างอาวุธที่มีอำนาจทำลายสูง เช่น เรือรบ ปืนใหญ่ ปืนกล ทำให้ชาวยุโรปมีอำนาจยิ่งสูงอย่างไม่เคยมีในอารยธรรมใหญ่ ๆ ในอดีตเคย และได้ใช้อำนาจที่พบใหม่นี้แย่งชิงไปทั่วโลกและสร้างระบบโลกใหม่ที่เชื่อมโยงกันหมดที่เรียกว่า **โลกาภิวัตน์** มีการเงินเสรี การค้าเสรี และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือ

ระบบโลกาภิวัตน์ได้เปิดโอกาสให้ผู้มีกำลังมากสามารถดูดทรัพยากรจากทั่วโลก ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำสุด ๆ ขนาดที่ว่าเศรษฐกิจที่ร่ำรวยที่สุด ๒๐ คน มีทรัพย์สินมากกว่าคนอื่นอีก ๒,๐๐๐ ล้าน รวมกัน

ความเหลื่อมล้ำในทุกมิติคือการเสียสมดุล

โลกเสียสมดุลในทุกมิติ ทั้งธรรมชาติแวดล้อม เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม การเมือง

อะไรที่ไม่สมบูรณ์ย่อมปั่นป่วน วุ่นวาย รุนแรง โกลาหล และวิกฤต วิกฤตการณ์เชื่อมโยงกันหมดทั้งโลกเป็นวิกฤตอารยธรรม ซึ่งไปแบบเดิมต่อไปไม่ได้ จึงต้องสร้างความเข้าใจและหาเครื่องมือใหม่เพื่อก้าวข้ามวิกฤตใหญ่ปัจจุบัน

๒.

วิกฤตการณ์คลื่นลูกที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ประเทศไทยเผชิญวิกฤตชาติมาหลายครั้ง **แต่วิกฤตการณ์ปัจจุบัน**ซึ่งอยู่มายาวนานเป็นวิกฤตการณ์ที่ยากที่สุด อันยังมองไม่เห็นทางออกว่าจะหลุดรอดออกไปได้อย่างไร ดังจะเห็นได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรเพื่อการพัฒนา ซึ่งไม่ต่ำกว่า ๘ ประเภทใหญ่ ๆ เพียงพอที่จะทำให้คนไทยทุกคนอยู่เย็นเป็นสุข แต่กลับอยู่ร้อนนอนทุกข์ไม่สามารถจัดความยากจนและสร้างความเป็นธรรมได้ แต่เหลื่อมล้ำสุด ๆ เป็นที่ ๑ หรือที่ ๓ ในโลก การขาดความสมดุลทำให้ปั่นป่วน วุ่นวาย รุนแรง โกลาหล วิกฤต เป็น**วิกฤตการณ์แห่งการเสียสมดุล**

ประเทศที่จะสงบสุขต้องมีบูรณภาพและดุลยภาพ

มีคนไทยน้อยคนที่จะเข้าใจวิกฤตการณ์ปัจจุบันและรู้วิธีก้าวข้าม

ราชบัณฑิตยสภา ในฐานะที่มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตรวมตัวกันอยู่จำนวนมาก จะเป็นหัวรถจักรทางปัญญา พาชาติออกจากวิกฤตได้หรือไม่

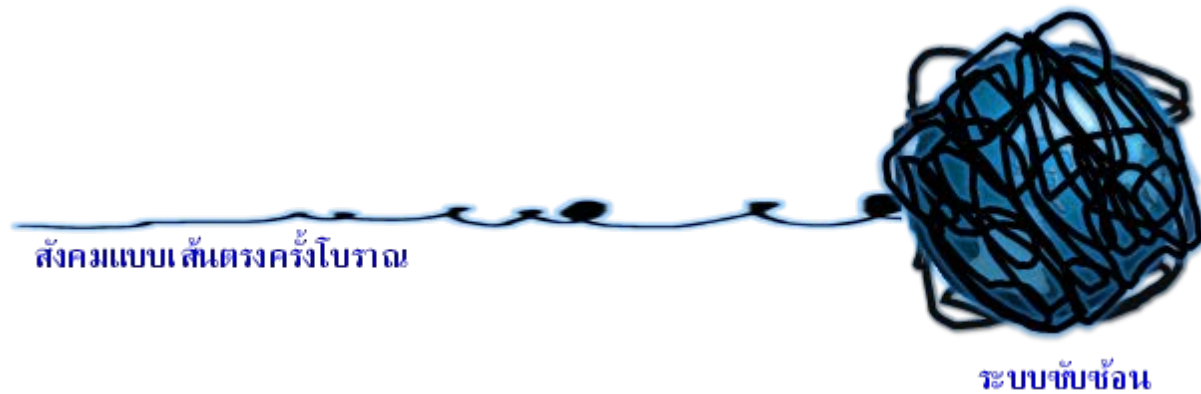
๓.

สังคมปัจจุบันเป็นระบบความซับซ้อน

สังคมปัจจุบันต่างไปจากสังคมโบราณโดยสิ้นเชิง

สังคมโบราณหลายร้อยหลายพันปีเป็นสังคมเส้นตรง เข้าใจง่าย (simple and linear) แบบทำ
ดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มองเห็นศัตรูได้ง่าย จึงรู้ว่าต้องต่อสู้อย่างไร

สังคมปัจจุบันเชื่อมโยงยาวไกลทั่วโลกหลายมิติ ซับซ้อน ยุ่งเหยิง เข้าใจยาก เหมือนเชือกที่ขมวด
เป็นก้อนยุ่งเหยิง จับต้นชนปลายไม่ได้ เป็น**ระบบความซับซ้อน** (Complexity system) ดังรูปที่ ๑

รูปที่ ๑ สังคมโบราณกับสังคมปัจจุบัน

ระบบซับซ้อนมีคุณสมบัติใหม่ ที่ไม่ตรงไปตรงมาเหมือนเดิม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วไม่จริง
เหมือนเดิมอีกแล้ว เช่น เดิมใครขยันและไม่มีอบายมุขก็ไม่จนเพราะเป็นเศรษฐกิจทางตรง แต่
ปัจจุบันคนขยันและไม่มีอบายมุข อาจจนจนหมดเนื้อหมดตัวเพราะเงินเฟ้อหรือวิกฤตเศรษฐกิจ มัน
เป็นการกระทำของ**ระบบ**ไม่ใช่กรรมส่วนบุคคล เหตุมันมองไม่เห็น เกิดในที่ห่างไกล แต่ผลมันเดินมา
ตามระบบที่เชื่อมโยง

สมัยก่อนอะไรเกิดขึ้นในที่ห่างไกลก็ไม่กระทบไทย แต่เดี๋ยวนั้นนโยบายของสหรัฐอเมริกาหรือ ญี่ปุ่นอาจกระทบชวาณาไทยอย่างรุนแรง เหตุจาก**มือที่มองไม่เห็น**ในที่ห่างไกล ส่งผลเดินมาตามระบบที่เชื่อมโยงทั่วโลก ขยายใหญ่กระทบบุคคลซึ่งรับผลที่ตนไม่ได้ก่อ ทำให้ไร้ศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองแบบตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ทำให้บุคคลถูกบีบคั้นจนตรอก ไร้ทางออก จนแม่ลูกต้องกอดกันฆ่าตัวตายอย่างน่าสลดสังเวช เป็นโศกนาฏกรรมของมนุษยชาติ

ในสมัยปัจจุบันได้เกิด**องค์กรขนาดใหญ่เป็นประดุจสิ่งมีชีวิต มีร่างกายใหญ่และสมองก้อนโต** มีฤทธิ์อำนาจครอบคลุมไปทั่วโลก เช่น สถาบันการเงิน องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่

สัตว์ที่มีขนาดใหญ่ เช่น ไดโนเสาร์ ปลาวาฬ ไม่สามารถทำให้โลกเสียหายได้เพราะมีความจำกัดทางสมอง แต่สัตว์สี่ขาสีใหม่ เช่น สถาบันการเงิน บริษัทยักษ์ใหญ่มีสมองอย่างมาก จึงมีฤทธิ์เดชอย่างไม่เคยมีสิ่งมีชีวิตสี่ขาสีใหม่ที่มนุษย์เคยรู้จักมาก่อน

การคิดเชิงกรรมส่วนบุคคลก็ดี การคิดเชิงเทคนิคหรือวิชาการก็ดี ไม่มีพลังพอที่จะเผชิญกับระบบและโครงสร้างใหม่อันมหึมาซับซ้อนและมีฤทธิ์มาก

แต่ถ้ามนุษย์ยังติดใน**โลกทัศน์ วิธีคิด จิตสำนึกแบบเดิม** จะออกจากวิกฤตความซับซ้อนได้อย่างไร

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ กล่าวว่า “We shall need a radically new manner of thinking, if mankind is to survive” **(เราต้องการวิถีชีวิตใหม่โดยสิ้นเชิง ถ้ามนุษยชาติจะอยู่รอดได้)**

“วิถีคิดใหม่” คืออะไร ไอน์สไตน์ ไม่ได้กล่าว หรือไม่ทราบ

นี่ก็เป็นโจทย์ใหญ่ของราชบัณฑิตยสภาอย่างหนึ่ง

ผมมีข้อเสนอดังต่อไปนี้

๔.

เครื่องมือเก่าใช้ไม่ได้ผลกับสถานการณ์ใหม่

จะเห็นว่าระบบซับซ้อนเป็นสถานการณ์หรือความเป็นจริงใหม่ที่ซับซ้อน ยากต่อการเข้าใจ จึงแก้ไขไม่ได้ เครื่องมือเก่า ๆ ที่เคยใช้แล้วได้ผลก็ใช้ไม่ได้ผลแล้ว เครื่องมือเก่า คือ

- ๑) อำนาจ
- ๒) เงิน (ก็เป็นอำนาจ)
- ๓) การใช้ความรู้สำเร็จรูป

นำชาติออกจากวิกฤตไม่ได้อีกแล้ว

เรามี**สถาบันความรู้**มากมายหลายอย่าง รวมทั้งระบบการศึกษาทั้งหมด แต่ความรู้ก็ไม่มีพลังพอที่จะแก้วิกฤตได้ เราคงต้องการ**อะไรที่ใหญ่กว่าความรู้**

ปัญญาใหญ่กว่าความรู้

แต่บางครั้งเราก็เรียกความรู้ว่าปัญญา

เพราะฉะนั้นในที่นี้หมายถึง **“ปัญญาใหญ่”** คือ ที่ใหญ่กว่าความรู้

ปัญญาใหญ่ที่ว่านี้คืออะไร

๕.

ปัญญาใหญ่ ๔ ประเภท

ปัญญาเพื่อการใช้งานที่กำลังกล่าวมี ๔ ประเภท เป็นปัญญาทางโลก ๓ ประเภท และปัญญาทางธรรม ๑ ประเภท

ปัญญา ๔ ได้แก่

๑. ปัญญาเชิงพรรณนา
๒. ปัญญาเชิงระบบและการจัดการ
๓. ปัญญาเชิงนโยบาย
๔. จิตตปัญญา

ปัญญา ๑ - ๓ เป็น**ปัญญาทางโลก**เพื่อสร้างสังคมที่สงบเย็นหรือสังคมสันติสุข ส่วนปัญญาที่ ๔ คือ **ปัญญาทางธรรม** หรือทางจิตใจเพื่อ**สุขภาวะทางปัญญา**อันเป็นความสุขสูงสุด

โลกกับธรรมต้องบรรจบกัน จึงจะเป็น**สุขภาวะที่สมบูรณ์ของคนทั้งปวง** อย่างหนึ่งอย่างใด ไม่เพียงพอที่จะทำให้สำเร็จ มีตัวอย่างให้เห็นมากมาย ประเทศที่พัฒนาก้าวหน้าทางวัตถุสุด ๆ ไป ๆ ก็สะดุด ประเทศกลับเสียสมดุล ปั่นป่วน วุ่นวาย ไม่มีความสุข ส่วน**การพัฒนาจิตใจโตด ๆ** โดยไม่สนใจพัฒนาสังคม ก็ได้ผลเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่มีคน สังคมที่ปั่นป่วนวุ่นวายบุคคลจะบรรลุธรรมได้น้อย แต่ถ้าสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสมดุคนจำนวนมากจะบรรลุธรรม

โลก-ธรรม จึงต้อง**พัฒนาเป็นคู่แฝด** (Twin development)

ไปสู่ความสงบเย็นคู่กันเป็น ทวินนิพพาน

ต่อไปจะขยายความปัญญาแต่ละประเภท

(๑)

ปัญญาทางทรรศนะ

การเห็นโลกอย่างไรจะกำหนดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดจิตสำนึก   ปรกตินุษย์มีการเห็นจำกัดและ
ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง คือ เห็นเป็นส่วน ๆ หรือเฉพาะส่วน แบบ “ตาบอดคลำช้าง” ไม่เห็น
ทั้งหมดหรือเห็นข้างทั้งตัว

การเห็นแบบแยกส่วนทำให้คิดและทำแบบแยกส่วน แบ่งข้างแบ่งขั้ว เป็นปฏิปักษ์ ขัดแย้ง ต่อสู้
รุนแรง โลกเต็มไปด้วยความรุนแรงเพราะโลกทรรศน์แบบแยกส่วน

โลกทรรศน์แบบแยกส่วนทำให้**จิตเล็ก**ที่รู้เห็นคับแคบ เพราะไม่เห็นทั้งหมดหรือ**องค์รวม**

โลกมีความเป็นองค์รวม ตั้งแต่องค์กรของโลกทั้งใบและองค์กรระดับต่าง ๆ จนถึงร่างกาย
และเซลล์

ร่างกายเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว เซลล์ทุกเซลล์มีสำนึกแห่งองค์รวมจึงบูรณาการกันโดยสมบูรณ์
เมื่อมีบูรณาการก็มีดุลยภาพ เมื่อมีดุลยภาพก็มีความเป็นปรกติสุขหรือสุขภาพดีและอายุยืน

เซลล์มะเร็งเป็นตัวอย่างของเซลล์ที่สูญเสียสำนึกแห่งองค์รวม มันทำตัวแยกส่วนเป็นเอกเทศ
ไม่คำนึงถึงองค์รวม ทำให้ระบบร่างกายเสียสมดุล จึงป่วยและชีวิตไม่ยั่งยืน

ในเมื่อนุษย์มีโลกทรรศน์แบบแยกส่วน ประเทศและโลกจึงป่วยเหมือนเป็นมะเร็ง ทำให้เสีย
สมดุลอย่างรุนแรง

โลกทรรศน์ที่ผิดเพี้ยนมีผลร้ายถึงเพียงนี้ ปัญญาเชิงโลกทรรศน์ที่เห็นความเป็นทั้งหมดจึงสำคัญ
อย่างยิ่งต่อการสังคมสันติสุข

(๒)

ปัญญาเชิงระบบและการจัดการ

คนส่วนใหญ่คิดเชิงพฤติกรรมส่วนบุคคลและเชิงเทคนิคเท่านั้น โดยขาดความเข้าใจว่าระบบและโครงสร้างเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลและองค์กร จึงเน้นที่การอบรมสั่งสอนโดยไม่พัฒนาระบบและโครงสร้าง การพัฒนาโดยเอาเทคนิคเป็นตัวตั้งที่เรียกว่า Technic – driven จึงได้ผลเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ได้ผลใหญ่

ถ้าคิดถึงระบบและการจัดการ สามารถ**ออกแบบระบบและโครงสร้าง** จะเกิดผลสำเร็จอย่างมหัศจรรย์ เช่น

ถ้าอยากได้อะไรที่บินได้ ก็ต้องออกแบบระบบและโครงสร้างของเครื่องบิน แล้วเอาชิ้นส่วนจะก็หมิ่นชิ้นก็แล้วแต่มาประกอบตามโครงสร้าง เมื่อครบเป็น**องค์รวม**คือเครื่องบินทั้งลำก็เกิด**คุณสมบัติใหม่**อันมหัศจรรย์คือบินได้ ในขณะที่ชิ้นส่วนต่าง ๆ ไม่มีชิ้นใดบินได้เลย ต้องเป็นองค์รวมจึงจะบินได้

รูปที่ ๒ องค์รวมบินได้ ชิ้นส่วนบินไม่ได้

ถ้าเราผลิตแต่ชิ้นส่วนไม่ประกอบสร้างองค์รวมเราก็ไม่มีเครื่องบินที่บินได้ ประเทศไทยบินไม่ได้เพราะทำเป็นส่วน ๆ

มหาวิทยาลัยมีความรู้ในสาขาต่าง ๆ มากมายหลายอย่าง แต่คิดเชิงเทคนิคเท่านั้น จึงเหมือนสร้างแต่ชิ้นส่วน ไม่สร้างเครื่องบินที่บินได้

ถ้ามหาวิทยาลัยคิดเชิงระบบและการจัดการ ก็จักสามารถออกแบบระบบและโครงสร้างให้สามารถสนองวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แนบตัวอย่างการออกแบบระบบมาให้ดู ๒ - ๓ เรื่อง มหาวิทยาลัยจะสามารถสร้างประโยชน์ใหญ่ให้สำเร็จทุกเรื่อง ประเทศจะหายวิกฤตเพราะประเทศไทยมีทรัพยากรเพื่อการพัฒนามากมายมหาศาล แต่แยกกันอยู่เป็นกอง ๆ ไม่มาประกอบกันเป็นบ้านที่คนไทยทั้งหมดจะอยู่อาศัยได้อย่างมีความสุข เพราะไม่มีการออกแบบบ้าน ปูน ทราย อิฐ หิน เหล็ก ไม้ กระเบื้อง ก็อยู่แยกกันเป็นกอง ๆ ดังรูปที่ ๓

รูปที่ 3 ถ้า ปูน ทราย อิฐ หิน ไม้ เหล็ก กระเบื้อง แยกกันอยู่เป็นกอง ๆ

ไม่มาประกอบกันเป็นบ้าน แม้มีวัสดุพร้อมเราก็ไม่มีบ้านอยู่

ปัญญาเชิงระบบและการจัดการ จึงสำคัญยิ่งนักและต้องสร้างให้ได้

(๓)

ปัญญาเชิงนโยบาย

นโยบายคือปัญญาสูงสุด

ปัญญามี ๖ ระดับ ตามรูปที่ ๔

รูปที่ ๔ ปัญญา ๖ ระดับ

พูดเป็นตัวย่อว่า จำ ใจ ใช้ วิ สัง ประ

- จำ = ความจำ จำเฉย ๆ ไม่ต้องเข้าใจถือเป็นต่ำสุด การศึกษาไทยอยู่ระดับนี้
- ใจ = เข้าใจ สูงกว่าความจำ แต่ยังไม่เป็น
- ใช้ = ประยุกต์ใช้หรือทำเป็น เป็นปัญญาที่สูงกว่าความเข้าใจ และเป็นข้อต่อไปสู่ปัญญาที่สูงขึ้น
- วิ = วิเคราะห์ ให้เข้าใจส่วนต่าง ๆ ให้ดีขึ้น แต่ก็ยังจัดการไม่เป็น นักวิชาการที่เก่ง ๆ ส่วนใหญ่มาถึงตรงนี้ คือ วิเคราะห์ วิจัย แต่จัดการไม่เป็น
- สัง = สังเคราะห์ ส่วนย่อยเข้ามาเป็นระบบหรือองค์รวมจะได้จัดการได้
- ประ = ประเมินค่าเพื่อตัดสินใจ

การตัดสินใจเป็นหน้าที่สูงสุดของสมอง เพราะเป็นความเป็นความตาย ตัดสินใจผิดชีวิตอาจไม่รอดหรือเสื่อม ตัดสินใจถูกชีวิตก็อยู่รอดหรือเป็นไปด้วยดี

การตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำอะไร ทำอย่างไร คือ **นโยบาย**

จึงกล่าวว่า **นโยบาย คือ ปัญญาสูงสุด**

นโยบายมีหลายระดับ เช่น ระดับพื้นที่ ระดับองค์กร และระดับชาติ

นโยบายระดับชาติ เรียกว่า **นโยบายสาธารณะ** (Public policies)

ประเทศไทยมีความสำเร็จในนโยบายน้อยมาก ชาติจึงวิกฤต

ที่ไม่มีความสำเร็จเพราะไม่เข้าใจว่านโยบายก็เป็น**ระบบ** ถ้าทำเป็นบางส่วนก็ไม่เป็นระบบครบวงจรก็ไม่สำเร็จ

ฉะนั้น **ปัญญาเชิงนโยบาย**จึงสำคัญยิ่งนัก

ถ้าองค์กรทางปัญญา เช่น ราชบัณฑิตยสภา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัย ทำความเข้าใจและส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยเป็น**สถาบันนโยบาย**จะเกิดประโยชน์ใหญ่ ที่จริงองค์กรความรู้ต่าง ๆ ควรเป็นองค์กรนโยบายไปด้วย ก็จะมีประโยชน์เพิ่มขึ้น

มหาวิทยาลัยควรสร้าง**กลุ่มพัฒนานโยบาย** ทั้งระดับมหาวิทยาลัย และระดับคณะ/สถาบันทำงานเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายกลุ่มพัฒนานโยบาย

“กลุ่มพัฒนานโยบาย” จะเป็นเสมือน **“กลุ่มเซลล์สมอง”** จะขยายความเรื่องนี้ในตอนที่ ๕

กลุ่มพัฒนานโยบายของมหาวิทยาลัย นอกจากทำหน้าที่พัฒนานโยบายในมหาวิทยาลัยเองแล้ว ยังสามารถไปช่วยสร้างกลุ่มพัฒนานโยบายหรือกลุ่มเซลล์สมองให้แก่พื้นที่และองค์กรต่าง ๆ นอกมหาวิทยาลัย ดุจสอด **“ชิปเซลล์สมอง”** ทั่วองคาพยพของประเทศ เป็นโครงสร้างทางสมองให้แก่ประเทศ เป็นการพลิกโฉมประเทศไทยจากสังคมอำนาจนิยม เป็นสังคมอุดมปัญญา

ที่จริง**พันธกิจของกระทรวงการอุดมศึกษาฯ คือ สร้างสังคมอุดมปัญญา** ซึ่งทำได้โดยสอด “ชิปเซลล์สมอง” หรือ “กลุ่มพัฒนานโยบาย” ไว้ในทุกส่วนของประเทศ เรื่องนี้จะขยายความเพิ่มเติมในตอนหลัง ๆ

(๕)

จิตตปัญญา

จิตเป็นใหญ่เป็นประธาน ที่กำหนดความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ ตามปรกติจิตติดอยู่ในมายาคติหรืออุปทาน หรือความไม่รู้ที่เรียกว่า **จิตตอวิชชา** หรือจิตที่ขาดปัญญาทำให้ถูกบีบคั้น ก่อให้เกิดความทุกข์และก่อทุกข์ให้ผู้อื่น เป็นอุปสรรคต่อความเจริญของชีวิตและสังคม วิกฤตโลกปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการพัฒนาทางโลกวัตถุหรือทางโลกอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ต้องการพัฒนาทางจิตหรือธรรมด้วย โลกกับธรรมต้องบรรจบกัน การพัฒนาจิตคือการฝึกจิตให้เข้าถึงความจริงเหนือตัวตน จิตที่เข้าถึงความจริงคือจิตที่มีปัญญาหรือจิตตปัญญา ออกจากสภาพจิตตอวิชชา จิตตปัญญาทำให้เป็นอิสระจากการเป็นทาสของความไม่รู้ เกิดความสว่าง เกิดสุขภาวะทางปัญญา อันเป็นความสุขสูงสุด ประสบความงามอย่างล้ำลึก และเกิดไมตรีจิตอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง

นั่นคือการเข้าถึงสิ่งสูงสุด อันได้แก่ **ความจริง ความดี ความงาม**

จิตสำนึกใหม่ (New consciousness) อันเกิดจากจิตตปัญญาศึกษา เป็นการสวิตช์สมองจากสมองส่วนหลังหรือ**สมองสัตว์เลื้อยคลาน** (Reptilian brain) ไปสู่การใช้สมองส่วนหน้า (Prefrontal cortex) อยู่หลังหน้าผาก สมองส่วนหน้าเป็นสมองมนุษย์อารยะ เป็นที่อยู่ของสติปัญญา วิจารณ์ญาณ ศีลธรรม ไมตรีจิต และการบรรลุนิพพาน

ถ้ายังใช้สมองส่วนหลัง ถึงจะเก่งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่าใด ๆ ก็จะไม่ได้ออกจากวิกฤตไม่ได้ **สมองส่วนหน้า**คือเครื่องมือที่จะพามนุษยชาติออกจากวิกฤต

เครื่องมือสวิตช์สมอง คือ **การเจริญสติ**

การเจริญสติถ้วนหน้า คือ หนทางสู่นาคตของมนุษยชาติ

๖.

จากสังคมอำนาจนิยม สู่ สังคมอุดมปัญญา

สังคมอำนาจนิยม มีลักษณะ ๓ คือ

- ๑) คิดเชิงอำนาจ
- ๒) สัมพันธภาพเชิงอำนาจ เป็นสังคมทางดิ่งระหว่างคนมีอำนาจข้างบน กับคนไม่มีอำนาจข้างล่าง
- ๓) โครงสร้างการบริหารประเทศเป็นโครงสร้างอำนาจรวมศูนย์

สังคมอำนาจนิยมเจริญไม่ได้ ต้องปรับเปลี่ยน (Transform) เป็น**สังคมอุดมปัญญา**

การสร้างสังคมอุดมปัญญาทำได้โดยสร้าง **“กลุ่มเซลล์สมอง”** ในทุกองคาพยพ ของสังคม สังคมที่เต็มไปด้วย**กลุ่มเซลล์สมอง** ก็คือ **สังคมมีสมอง** เป็น**สังคมอุดมปัญญา**

ฉะนั้น ต้องทำความเข้าใจว่าสมองทำหน้าที่อะไร

๗.

สมอง

การใส่ “ชิปเซลล์สมอง” ประเทศไทย

“ชิปเซลล์สมอง” เป็นเครื่องมือสร้างประเทศไทยที่มีสมอง เหมือนการปลูกถ่ายสมอง (Brain transplant)

ควรทำความเข้าใจเรื่องของสมอง

มนุษย์แม้จะมีร่างกายสมบูรณ์ทุกอย่าง ถ้าไม่มีสมองหรือสมองไม่ดีก็ไม่รอดชีวิต

ประเทศก็เช่นเดียวกัน จะมีแต่กายไม่ได้ ต้องมีสมองดีด้วย

สมองทำหน้าที่อะไร

หน้าที่สำคัญที่สุดของสมอง คือ

- ๑) **รับรู้ข้อมูล** ความเป็นไปของสถานการณ์รอบตัว
- ๒) **วิเคราะห์ข้อมูล** ให้เข้าใจชัดเจนขึ้น
- ๓) **สังเคราะห์** ให้เห็นภาพรวมของทั้งหมด **สู่การตัดสินใจ** โดยชั่งดูผลดีผลเสีย
- ๔) **ทำการตัดสินใจ**ว่าจะทำหรือไม่ทำอะไร ทำอย่างไร
ตรงนี้มีความสำคัญสูงสุด ถ้าตัดสินใจผิดอาจเสียหายยับเยินหรือถึงกับสิ้นชีวิต ถ้าตัดสินใจถูกก็รอดชีวิตหรือประสบผลสำเร็จ การตัดสินใจจึงมีความสำคัญสุดยอด เรียกว่า **ตัดสินใจทางนโยบาย**
- ๕) **ประสานการปฏิบัติ** ให้ทำได้ตามการตัดสินใจ (ทางนโยบาย) ถ้าเป็นร่างกาย ก็คือ กล้ามเนื้อ และส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ต้องจูนกันเข้ามาให้พอดี เกิดเป็นการปฏิบัติ (action) ตรงกับที่ตัดสินใจ
- ๖) **ติดตามการปฏิบัติ** เพื่อแก้ไขอุปสรรคขัดข้องให้ปฏิบัติได้
- ๗) **ประเมินผลการปฏิบัติ** เพื่อเป็นข้อมูลป้อนกลับไปสู่ข้อ ๑ เพื่อปรับตัวให้ทุกอย่างดีขึ้น

ลองพิจารณาหน้าที่ของสมองทั้ง ๗ ประการ ให้ดี ๆ จะเห็นว่าที่เรียกกันว่าเป็นสมองของประเทศ อาจเป็นเพียงการสร้างความรู้ หรือทำการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้น **กระบวนการตัดสินใจ** ต้องเป็นระบบครบวงจร

ในทางสังคม ที่ประเทศทำอะไร ๆ ไม่ค่อยสำเร็จ เพราะขาดกระบวนการทางสมอง หรือ กระบวนการนโยบายเป็นระบบครบวงจร คงทำเป็นบางส่วนเท่านั้น

นี่คือปัญหาใหญ่ของประเทศ และเป็นต้นเหตุให้ประเทศวิกฤต

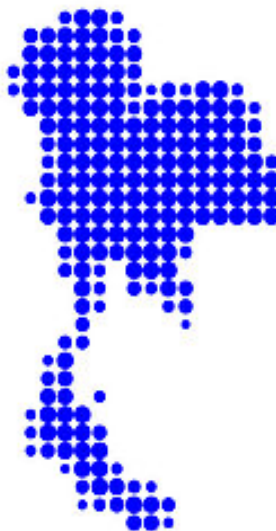
การแก้ไข คือ ทำให้ประเทศมีระบบสมองที่สมบูรณ์ นั่นคือ มีกระบวนการนโยบายเป็นระบบ ครบวงจรหรือเรียกสั้น ๆ ว่า “พัฒนานโยบาย”

“กลุ่มพัฒนานโยบาย” ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่สมอง ๗ ประการดังกล่าว กลุ่มบุคคลขณะนี้จึงเป็นประดุกกลุ่มเซลล์สมอง (Neuronal group) มีสัญลักษณ์เป็นรูปเซลล์สมอง (neurone) สมองมนุษย์มีเซลล์สมองถึง ๑๐๐,๐๐๐ ล้านตัว หรือ 10^{11} เป็นโครงสร้างที่วิจิตรที่สุดในจักรวาล มนุษย์จึงเป็นสัตว์ที่มีศักยภาพสูงสุดบนดาวนพเคราะห์ดวงนี้

ประเทศจะมีศักยภาพสูง ต้องมีกลุ่มเซลล์สมองมาก ๆ คล้ายมีดาวอยู่เต็มประเทศ จาก ประเทศไทยสีดำหรือมืด เป็นประเทศที่มีดาวเต็มท้องฟ้า

(ก)

(ข)

รูปที่ ๕ จากประเทศไทยที่ดำมืด(ก) สู่ประเทศไทยสว่างไสวด้วยดวงดาว หรือ “กลุ่มเซลล์สมอง”(ข)

“กลุ่มพัฒนานโยบาย” หรือ “กลุ่มเซลล์สมอง” นี้ ควรมีทั้งในพื้นที่ ในองค์กรระดับชาติ และ ในกิจการประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการสมอง “ชิปเซลล์สมอง” จึงมีความต้องการมาก ทั้งจำนวนและคุณภาพ

๘.

มหาวิทยาลัย

โรงงานผลิต “ชิปเซลล์สมอง”

มหาวิทยาลัยมีประมาณ ๑๔๐ แห่ง มีอาจารย์และนักวิชาการจำนวนมาก เหมาะที่จะเป็นโรงงานขนาดใหญ่ผลิตชิปเซลล์สมอง ทำได้โดย

- ๑) สร้าง “**กลุ่มพัฒนานโยบาย**” ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย และในทุกคณะ และสถาบัน เชื่อมโยงกัน “**เครือข่ายกลุ่มพัฒนานโยบาย**” หรือ “**เครือข่ายกลุ่มเซลล์สมอง**” ขนาดใหญ่
- ๒) กลุ่มเหล่านี้ทำหน้าที่พัฒนานโยบาย ๗ ข้อ โดยมีสภามหาวิทยาลัยเป็นองค์กรตัดสินใจทางนโยบาย ซึ่งจะช่วยให้มหาวิทยาลัยมีความเป็นองค์กรรวม ที่กลไกการทำงานเชื่อมโยงกันหมดทั้งระบบและโครงสร้าง*
- ๓) “**เครือข่ายกลุ่มพัฒนานโยบาย**” ของมหาวิทยาลัย ไปช่วยสร้าง “ชิปเซลล์” นอกมหาวิทยาลัย ทั้งในพื้นที่ ในองค์กร ในระบบนโยบายสาธารณะ และในกิจการต่าง ๆ ที่ต้องการเซลล์สมอง
- ๔) ประเทศไทยก็จะมี**เครือข่ายเซลล์สมอง** (Neuronal network) คล้ายเครือข่ายเซลล์สมอง เป็นการสร้างกลไกทางสมองให้ประเทศ
- ๕) ประเทศก็จะเปลี่ยนจากสังคมนิยมอำนาจเป็นสังคมอุดมปัญญา เมื่อเป็นสังคมอุดมปัญญาก็พาชาติออกจากวิกฤต
- ๖) **นโยบายทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤต** ก็จะเป็นความจริง

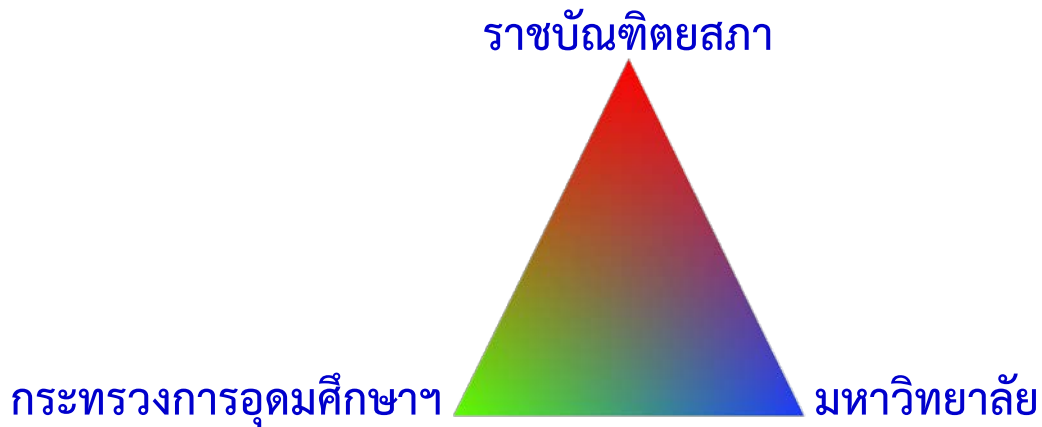
* ดูรายละเอียดในบทความ เรื่อง “มหาวิทยาลัยกับเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาประเทศ : การคิดเชิงระบบและการจัดการ”

๙.

การขับเคลื่อนนโยบายทางปัญญา

๓ องค์กร น่าจะทำงานเชื่อมโยงกันเป็น “สามเหลี่ยมขับเคลื่อนนโยบายทางปัญญา” คือ

- (๑) ราชบัณฑิตยสภา
- (๒) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)
- (๓) มหาวิทยาลัย

รูปที่ ๖ สามเหลี่ยมขับเคลื่อนนโยบายทางปัญญา

(๑)

ราชบัณฑิตยสภา

ราชบัณฑิตยสภามีนักปราชญ์ราชบัณฑิต ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ รวมตัวกันอยู่จำนวนมาก น่าจะเป็น**องค์กรทางปัญญาสูงสุดของชาติ**

ปัญญาสูงสุดคือนโยบาย ดังอธิบายในตอนที่ ๔ และรูปที่ ๔

ฉะนั้น นอกจากมีบทบาททาง**ด้านความรู้**ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ ราชบัณฑิตยสภาอยู่ในฐานะจะทำงานทางปัญญาได้ด้วย และปัญญาสูงสุดคือนโยบาย นั่นคือ

ราชบัณฑิตยสภามีอีกสถานะหนึ่ง คือ เป็น**สถาบันนโยบาย**ด้วย โดย

- ๑) ราชบัณฑิตทำความเข้าใจในปัญญา ๔ ประการ ตามที่กล่าวในตอน ๕
- ๒) รวมตัวกันเป็น **“กลุ่มพัฒนานโยบาย”** ในเรื่องที่มีความสำคัญของชาติ และพัฒนาระบบนโยบายในเรื่องนั้น ๆ จนเชี่ยวชาญ ราชบัณฑิตแต่ละท่านอาจอยู่ในหลายกลุ่ม คล้ายเซลล์สมองที่แต่ละตัวเชื่อมโยงอยู่ในหลายกลุ่มหน้าที่ เป็นเครือข่ายเซลล์สมอง (Neuronal networks) ซึ่งเป็นโครงสร้างทางปัญญาที่ดีที่สุดฉันใด ราชบัณฑิตยสภาก็สามารถมีโครงสร้างคล้ายกัน โดยราชบัณฑิตแต่ละท่านเหมือนเซลล์สมอง เมื่อเป็นเช่นนี้**ราชบัณฑิตยสภา ก็จะเป็นสมองของชาติ**จริงๆ

คนที่มีสมองดีมีศักยภาพสูงสุดฉันใด ชาติก็ฉันนั้น ต่อไปจะทำอะไร ๆ ก็สำเร็จ

(๒)

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

พันธกิจของกระทรวงการอุดมศึกษาฯ คือ สร้างสังคมอุดมปัญญา แต่งานที่ทำอยู่ยังเป็นเรื่อง **ความรู้เท่านั้น** ยังไปไม่ถึงปัญญา จึงควรมีโครงสร้างส่วนหนึ่งทำหน้าที่คล้ายสมองตามที่กล่าวถึง ในราชบัณฑิตยสภา อาจเรียกว่า **“สถาบันนโยบาย”** ของกระทรวง ทำงานเชื่อมกับราชบัณฑิตยสภา และมหาวิทยาลัยเป็น **“สามเหลี่ยมขับเคลื่อนนโยบายทางปัญญา”**

(๓)

มหาวิทยาลัย

ทั้งประเทศมีประมาณ ๑๔๐ แห่ง มีอาจารย์และนักวิชาการหลายแสนคน **ถ้าทุกคนทำหน้าที่เหมือนเซลล์สมอง** ไปด้วย เราจะมีเซลล์สมองจำนวนมาก เซลล์สมองเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย (Neuronal networks) คล้ายสมอง และรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นวงจร (Brain circuits) หรือศูนย์ เพื่อทำกิจต่าง ๆ ของสมอง นักวิชาการแต่ละคนสามารถเชื่อมโยงอยู่ในกลุ่มวงจรและศูนย์ได้หลายกลุ่ม ในขณะเดียวกันเหมือนเซลล์สมอง

มหาวิทยาลัยจะกลายเป็นเครือข่ายเซลล์สมองขนาดใหญ่

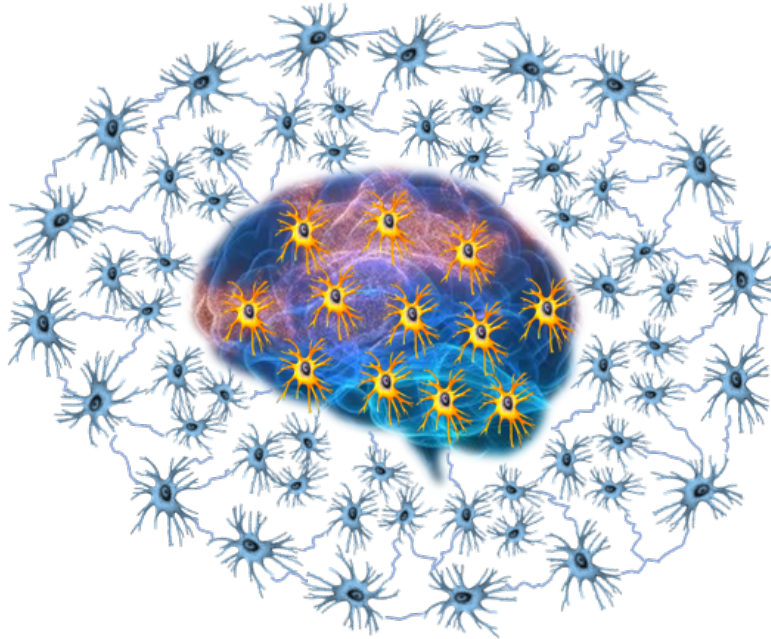
และไปช่วยสร้างเครือข่ายเซลล์สมองขนาดย่อม ในทุกองคาพยพของประเทศ (ดูรูปที่ ๗)

ประเทศไทยก็จะมีเครือข่ายเซลล์สมองทั้งประเทศ **คนไทยทุกคนจะเป็นเสมือนเซลล์สมอง** ที่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม ทำหน้าที่ตามภารกิจ และสามารถปรับเปลี่ยน (Regroup) ได้ตามภารกิจที่เปลี่ยนเป็นสมองที่ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ (Brain plasticity) ไม่แข็งทื่อตายตัว

ประเทศไทยจะมีสมองที่ฉลาดและปรับตัวได้รวดเร็วเต็มประเทศ

อะไร ๆ ก็จะทำสำเร็จ และมีความสุขร่วมกัน

ขอให้คนไทยทุกคนเป็นประจักษ์เซลล์สมองของประเทศ
การศึกษาไม่ควรอยู่ต่ำสุดของปัญญา ๖ ระดับ แต่อยู่ที่ระดับ ๖
นี่ก็เป็นนโยบายทางปัญญาอย่างหนึ่ง

รูปที่ ๗ สมองของประเทศ ประกอบด้วยเซลล์สมองที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย
ก่อตัวเป็นกลุ่มขนาดต่าง ๆ วงจร และศูนย์ เพื่อกิจต่าง ๆ ใหญ่ที่สุด คือ สมองกลาง
ราชบัณฑิตยสภา - กระทรวงการอุดมศึกษาฯ - มหาวิทยาลัย เป็นสมองกลาง
